

EDMOND VAN OFFEL

EDMOND VAN OFFEL

Een klaverblad! Met hun drieën : Horace, Edmond, Stan! Drie artisten. Iedereen kent ze. Horace, de zeer begaafde, is in de Parijsche letterkundige wereld goed gezien en in vele bladen persona grata. Uit het rijke veld van Vlaamsche folklore put hij, even als Maeterlinck, de stof voor zijn literair werk.

Stan was de humorist met pen en penseel. De dood ontrukte aan ons land een zijner meest belovende artisten.

Edmond is de schoonste van de drie. Hij is sinds lang mijn vriend, want ik houd van hem om zijn stillen eenvoud, zijn goed harte, zijn groote kunst.

Alleen van de drie is hij zijn geboortestad getrouw gebleven, is dan ook de meest persoonlijke. Te Antwerpen is hij een gekend figuur. Hij is een type waarvoor men nog eens omkijkt. Een origineele. Steeds piekfijn, 't zij hij een oud of nieuw pakje draagt. Het zwarte, glimmende haar ligt overvloedig boven het magere gezicht, gescheiden door een streep, boven 't hooge voorhoofd, van achter vallend vol en zwaar. Het wezen droog en gerimpeld, de oogen groot en ietwat uitpuilend. Boven den malschen mond staat de korte snor.

Stil en gemeten zijn zijn stappen, precies gerythmeerd, onbewust in zijn schoone doening, zonder pose noch cabotinage.

Een jongen uit de achttiende eeuw. 'k Zie hem telkenmale in mijn verbeelding met den donkeren hoed, waarop de groote kokarde, met lange staartjas om 't

lenige lijf en breede, platte revers, te midden daarin de witte kanten jabot, kant ook in de mouwen; de broek spannend om de knieën, de schoentjes laag, met breede zijden nestels en blinkende zilveren gespen. Zóó gansch in fluweel, als Royaards in dela Seiglière. In de hand den zwarten stok met zilveren bol.

Koning Albert heeft hem tot ridder geslagen in de Leopoldsorde. Een mooie ridder, nu hij ook den schoolen degen dragen mag. En zoo is 't beeld compleet.

In zijn kunst is ook iets van het achttiende eeuwsche tijdperk, iets van dat lichte en lichtzinnige, van dat gracieuse en precieus, dat zoo innig en warm aandoet en, hoe het ook zij, altijd bekoort en ontroert.

Wat u in Van Offel treft is zijn goedheid. Bad hij er zelf niet om toen hij jong was in zijn «Bloei», een der schoonste dichtbundels onzer literatuur?

O Schoonheid
laat me vroed zijn,
O Schoonheid
laat me goed zijn.
Laat de vermaledijde vrucht
van alle kwaad
verdord van mij wegvallen,
laat me, laat me bestaan
en gaan
zooals ik 't biddend droom
in 't innigst van mijn Liefde
o Schoonheid!

Wij gaan menigmaal samen op reis. Wanneer men de menschen in de intimiteit leert kennen, zoo kan men hen best begrijpen. Zoo leerde ik den edelmoed van zijn schoon hart beseffen.

Op reis ook wist ik de alomvatheid van zijn kunstwetenschap. Er staat geen beeldje in gevel of nis, geen

ornament of fronsel aan gebouw; geen schilderij hangt er aan wand van kerk en museum, of Van Offel kent hun beteekenis, geschiedenis en stijl. Hij is een wandelende encyclopedie van kunstgeschiedenis, een kostbare vaas van schoonheidsvoelen.

Alle stijlen, alle scholen, iedere richting in schilder-, snij- of beeldhouwkunst zijn hem bekend. Bij hem geen halve ontwikkeling, geen halve wetenschap, geen halve geleerdheid. Zijn wetenschap is volledig. De groote rijkdom in hem heeft hem de blijmoedigheid geschonken, die hem innerlijk tot een gelukkig mensch maakt.

Op reis is hij ook nog een kostbaar makker om zijn bereidwilligheid. Het is hem allemaal eender waar men hem brengt en leidt, steeds gereed om de zwaarste tochten te ondernemen, onvermoeibaar, goed gehumeurd, met allen meedoevend als een levenslustige knape, verzot op spel en op verstrooiing.

Tijdens den oorlog waren wij, in den Zomer, dagelijks bijeen op den buiten. Wij deelden broederlijk het weinige dat wij te eten kregen. In 1918 was het een slecht fruitjaar. De Lente had, des nachts, al de bloemen kapot genepen en de Zomer zat vol regen. Het was de slechtste Zomer van den oorlog. Mijn vriend Delannoy, de socialist, deelde met mij zijn gaskolen en toen ik hem vroeg of ik er hem niet mede ontriefde, antwoordde de brave jongen :

— Bijlange niet. Ik pas mijn collectivistisch programma toe!

Van Offel bracht zijn brood mede en het vet en suiker. Zoo aten we onzen buik half vol en vulden de rest aan met spinazie en anderen vegetarischen onzin uit den moestuin.

Zekeren dag was er geen brood voorhanden en al de potten stonden leeg. We zouden dan onze ersatz koffie — gebrande tarwe — zonder suiker moeten drinken.

— Mon, zei ik zoo, er is geen brood.

- Dan eten we maar suiker, antwoordde hij.
- Die is ook op.
- Eten we maar vet.
- Er is geen vet meer.
- Zut! Dan gaan we wandelen.

En we gingen naar de bosschen van de Caters, naar St.-Job, vonden onderweg heerlijke braambessen, kregen bij een boer een half brood en een klonte boter. Toen we tehuis kwamen, stond er op de tafel een dampende pot botermelk, die wij van onze brave buurvrouw, Marie Verdyck, hadden gekregen en de pot met suiker stond gevuld en er was vet en we konden patat-frites eten. 't Was een kermisdag, zooals wij in den Beloken-tijd er een konden droomen.

Van Offel had drie zonen aan 't front. Hij zat soms, ten einde den tuin, stille te luisteren naar het kanon, dat kwam uit de diepe einders als het rollen van met ijzer beladen wagens. Hij voelde zich dan zeer eenzaam en triest. Iederen dag bracht voor hem een foltering mede. 'k Herinner me nog een dag in September, den laatste der maand, geloof ik. Het regende dat het goot. Er waren groote dingen op komst. 't Lag zoo in de lucht. Men kon het proeven aan den wind, zien aan de menschen, voelen aan dit onbewuste dat ons alle rampen en alle vreugden voorbereidt. En opeens vernamen dat het Belgisch leger, op zijn beurt, het offensief had genomen.

Des avonds bevestigde de krant dit nieuws. Het bosch van Houthulst was ontzet. Ons leger stond op 't droge. Wij schreeuwden het uit van ontroering. Maar Van Offel werd stil na dien stond van vreugde. Een groote onrust knaagde aan zijn harte. Zijn kinderen, zijn jonge helden, maakten mede den vrijheidssprong. Wie weet lagen ze niet op den kouden grond van hun land levensloos uitgestrekt, of kermend misschien op

hem, hun vader, bedelend om een laatsten kus vóór de lange reize.

Wij hebben dien avond bijna geen woord meer gesproken.

Zijn drie jongens zijn onverminkt uit den strijd gekomen en, zoo zij wonden opliepen, hebben zij hun vader na de wapenschorsing toch om den hals kunnen vliegen.

Als ik nu die kleinigheden vertel, dan heeft dit, misschien, allemaal niets met den kunstenaar Van Offel te maken, maar ik vind zulke feiten zeer karakteristiek omdat zij ons een mensch doen kennen.

Dertig jaar geleden schreef Frederic de France een merkwaardig boek over Ed. Van Offel. Het is te Parijs bij Borel verschenen — geen sant in eigen land — en dit boek was één bewondering voor het groote talent van den zeer jongen kunstenaar.

Een suite van Dantevisioenen versierde het boek. Het is sterk, breed, origineel werk. Een schepping over een schepper. Het levend bloed van een dichter dat stilletjes dropt over purperen visioenen van geweldige schoonheid. Werk van een vurig, een jong, groot temperament behelderd en bekleurd door het licht van een origineele droomenvisie.

Van Offel was toen op weg om een onzer grootste illustrateurs te worden en dit werk was voldoende om een kunstenaar te vereeuwigen. De illustraties van de «Goddelijke Comedie» en «St-Juliaan» zijn af en volledig.

Het is de Schoonheid getild en gedragen op de sterke armen van een Poëet.

Toen is voor dezen grooten kunstenaar gekomen datgene wat voor zooveelen de mokerslag was. De strijd om 't leven stond grimmig voor hem en trok hem van zijn werkhuis weg. Wat hoofdzaak moest worden, werd nevenzaak. De communie tusschen beiden werd vaker

en zoo er niet vervreemding kwam, zoo leed toch de ziele onder de groote worsteling. Het leven werd zwaar en de strijd bitter. Wat hem tot het allerhoogste moest brengen, faalde.

Het is werkelijk om bitter te worden. Er zijn zoovele koelies der fortuin die door 't leven bollen als booze illoten zonder eenig ideaal; monsterachtige, koude harten die geen schoonheid kennen noch goedheid; machienen met grijpklauwen en met koperen keel waaruit 't schor gevloek om 't goud wanluidend opstijgt.

En naast hun prachtige wagens, gaande in 't koude, vuile slijk der wegen, de strijdende schoonheid van het land, de dragers van de tresoren en 't licht der menschen, de zangers van het eeuwige.

Van Offel klaagt er over in zijn lied aan de Schoonheid :

'k Weet

— in mijn ziel daar is een hof.

— Heel om den hof
daar ligt de gretige akker
van 't dagelijksche werk
dat sterk en wakker
gestadig moeite wil.

— Och! dat het werk een slavernij moet zijn, —
och! dat de tijd een zorg is,
een durende angst, een pijn.

Ed. Van Offel's werk staat hoog aangeschreven in het buitenland. In de voornaamste tijdschriften van alle beschaafde landen is zijn kunst te zien.

Zijn illustraties voor Demolder's «Les Patins de la Reine de Hollande», moeten voor zijn «Goddellijke Comedie» niet onderdoen. Enkele platen van «De Tranen van St-Pieter» behooren ongetwijfeld ook tot het allerbeste wat wij op dit gebied bezitten.

Ik herhaal dat Van Offel een blijmoedig kunstenaar is, die niets voelt voor duisternis en schaduw. Zijn mystiek betrachten voert hem langs zonnige wegen. Hij droomt van kerken vol licht, muziek en zang, van heldere luchten en klare einders, waar 't goud spoelt in den rijkdom van zonnekleuren, van heldere nachten, waarover het licht beeft in de emotie der consecratie; hij ziet, bij avond en bij nacht, in de overluwe atmosfeer der Dancings, bij de streelende, doffe, geheimzinnige muziek, de getortureerde, wulpsche posen der dansende paren en hij schildert hen in hun wilde, steeds gerythmeerde lijnen.

Hij heeft ons veel mooi, stevig werk gegeven, werk van doorschijnend gehalte. Werk van hart en hersens, gepassioneerde fantasia, werk van verbeelding en scheppende luminositeit.

Naast den illustrator, den schilder, staat de schrijver, de dichter. Zijn twee bundels «Bloei» en «De Getijden» zijn gekend onder het beste in onze literatuur. Wie noemde hem in één adem met Van de Woestyne, Van Nijlen, Firmin Van Hecke en Aug. Van Cauwelaert, Ook zijn bundel proza : «Naar het levend model» werd gunstig onthaald.

Hij is ook een gedistingeerd kritikus, die kunstenaarswerk met liefde, waardeering en bevoegdheid beoordeelt. Zijn taal en stijl zijn als zijn teekenwerk, flink en puik, met zacht loopende, keurige zinnen, zonder luwte, lautheid en moeheid, sterk-gestileerd, met gouden pen.

In zijn «Fonteyntje van Vertelsels» — een bundel Sprookjes en Vertellingen — heeft hij zich, onder een ander licht, verrassend doen kennen. Hij is een geboren verteller, humorist als geen tweede, kleurrijk als zijn beste palet. Hij wist den waren volkston te treffen, eenvoudig en sappig, als een cello dalend en klimmend langs de draden van 't verhaal. Het is van het allersma-

kelijkst, het allerplezierigst wat wij in onze literatuur bezitten.

Hoe gaarne zou ik woordenrijk genoeg willen zijn, om te vertolken het diepe schoonheidsbetrachten van dit Vlaamsche Zondagskind, van dien bescheiden jongen, dien outsider, die zoo stille leeft en eenzaam naast het geloof der velen die draven om eerst aan te komen.

Vooraan staat zijn portret. Het origineel hangt in mijn kantoor, op een plaats waar ik het steeds voor oogen heb zooals dit van een innigen vriend. Hij heeft het zelf geteekend en 't is... niet geflatteerd. Hij komt zoo stilletjes op jaren, maar deze geven een sereener uitzicht aan zijn artiestenkop; zijn type is versterkt en persoonlijker geworden. Hij heeft nu, voor enkele dagen zijn snorretje weggeschoren en zoo ligt de goede goedheid van zijn mond te blakke en bloot. Zoo kan men beter zijn lach zien en de sterke trilling in de onderlip en kin, wanneer hij u een zijner moppen toewerpt en raak treft. Want de Mon is iemand die de cultuur van humor en spot beoefent tot in de allerfijnste nuances.

France's werk is versierd met een portret van Van Offel : een jonge artiestenkop, plezierig als een Cherubijn, met zot lokhoofd en een leutigen puntbaard, jong van jeugd en schoon van jongzijn, een portret à la Van dyck, blij, levenslustig, waaruit de dagen stralen als zomermorgens en de oogen zijn als lachende sterren. Maar hij zelf, hij weet het niet hoe schoon hij is, hij geeft er niet om ook of men hem ziet of niet ziet. Bescheiden en stil zijn zijn levensdroomen en zijn ziele brandt om 't schoonheidsgenieten :

O, Schoonheid
breng in mij het vuur
dat ik begeer, dat ik verwacht,
waarom ik smeeke van uur tot uur.

O, Schoonheid
sterk mijn willige hand
van uwe macht
en laat mijn oog mij helder zijn
van Uwe pracht.

En in zijn laatsten bundel «De Getijden» juicht hij :

En Schoonheid schijnt uit al wat om mijn lievend oog gekomen is. De schoonheid spreekt haar toovertale; en, hoe ze lijze aanwaaïen en aaiend mij omtoog, ze schiet lijk flitsen scherp haar heiligende strale.

En Schoonheid schijnt in mij als in een spiegelmeer. Ze stort haar schatten uit ten bodems diep verborgen waar onvermondelijk rijkdommen meer en meer vergaard zijn, in verwachting van het uur van morgen, het uur, mijn koningin, dat gij ze vinden wilt...

Rijk artiestenbloed, wiens kloppen gewogen wordt op de gouden schaaltes des levens.

Artist, die geen stap verzet, geen daad verricht of naast zich de Schoonheid voelt. Gaande langs de wegen in een stralenkring. Drager der beschaving en die den gang van ons volk helpt leiden.

Van Offel, mijn stille vriend, ik had zooveel nog over u te zeggen, zooveel tot ge blozen zoudt en uw geciseleerd gelaat zou blinken onder de zoetheit der emotie. Doch ik stop en zwijg en, zooals gij, luister ik, innerwaarts naar de stijgende, naderende muziek der fantasie.

LODE OPDEBEEK

BLOEMEKENS

VAN DEN

VLAAMSCHEN ROZELAAR

PORTRETTEEN DOOR
E. VAN OFFEL

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN
1928

In mijn tuin staat een Rozelaar met tot tegen den grond neerhangende takken. Als Juni de Zomerzonne over onze wereld zendt, wordt de Rozelaar getooid met honderden bloemen. Zij zijn verscheiden in grootte en in schoonheid, maar alle dragen het kenmerk van hun soort, verspreiden denzelfden geur die komt uit het hart van hun stam. Hij staat daar alleen om te groeien, te bloeien en schoon te zijn, overgoten van kleur en reuk. Van al de planten in mijn tuin is er mij niets zoo lief als het zicht van dit monument, drager van al die lachende rozen. Te zijner intentie doopte ik dit boekje "Bloemekens van den Vlaamschen Rozelaar", want ook op dezen Rozelaar zijn de bloemen niet van eenderen vorm of grootte, niet even schitterend en voornaam, maar alle zijn kinderen van denzelfden stam en ik heb hen allen lief om de schoonheid van hun Wezen.

Met grootere ontroering dan ik mij de nog levenden herinner, gaan mijn gedachten naar mijn vrienden die verscheiden zijn. Naar mijn vrienden die in het harte van ons denkend volk herdacht worden als zijn allernaaste bloedverwanten, als broeders. Daarom heb ik hun een plaats gegeven vooraan in dit boek opdat de allereerste gedachte van den lezer zou gewijd worden aan hun werk en aan hun dierbare nagedachtenis.

Antwerpen, 15 Oogst 1928.

INHOUDSTAFEL

	Bladz.
Voorwoord	5
Viktor Dela Montagne	9
Frans Coeckelbergs. — De briefdrager-folklorist	41
Lodewijk De Raet	59
Pastor Hugo Verriest	93
Emmanuel Hiel	113
Prosper Van Langendonck	125
Julius Sabbe	137
Jacob Smits	145
Alberic Deswarte	157
De Boschwachter	165
August Vermeylen	177
Felix Timmermans	187
Edmond Van Offel	213
Jef Mennekens	225
Pastoor Ph. Wabbes	233
A. Servaes	251
Bernard Tokkie	263
René Vermandere	273
Th. Coopman Tz.	281
Raf Van Os	287
Tony Van Os	315
Constant De Kinder	323
Jef Denijn	329